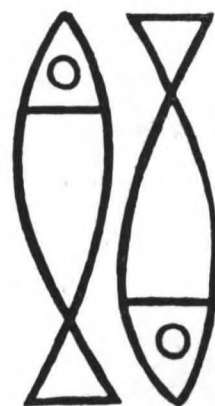

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

HET KERKVERBAND¹⁾

De situatie, die ons hier heeft samengebracht, is die van het uitgestoten zijn uit het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt), tenminste wat het landelijk verband betreft, of van het daar op een of andere manier buiten geraakt zijn. Dat betekent — tenzij we hier van eigen schuld zouden moeten spreken — geestelijk gezien het echec van dit kerkverband door een verkeerde geest, die daarin is gevaren.

Het is nu niet de tijd om deze geest te analyseren. Dat heeft op een m.i. voortreffelijke wijze Drs. J. G. van Oord onlangs gedaan in het blad „Opbouw“. Maar het heeft zijn nut even op deze situatie zelf te wijzen. We gaan hier niet confereren over „het kerkverband“, omdat we dat een nuttig en leerzaam onderwerp vinden, waarover best eens geconferreerd mag worden, maar onder de druk der omstandigheden; omdat de samenleving van de vrijgemaakte kerken verbroken is, tengevolge waarvan op dit moment vermoedelijk reeds een twintig duizend kerkleden buiten dit verband zijn geraakt.

Verschillende gevoelens kunnen ons daarbij beheersen: van teleurstelling: door een stuk geslagen enthousiasme; van ontredde: hoe moet het nu verder?; van opluchting ook: eindelijk zijn we dan af van eindeloze moeite en chicanes, die je zenuwen sloopten en het eigenlijke werk van de kerk belemmerden.

Welke van die gevoelens nu ook elk van ons beheersen, voor ons allen is er het gevaar van de reactie en het daardoor geleid worden. Me dunkt, dat we het zonder meer daarover eens kunnen zijn. We zijn mensen, wier gehele gevoelsleven beroerd is door wat we hebben beleefd; mensen, die altijd gevaar lopen zich door bepaalde reacties te laten leiden en dan gevaar lopen bepaalde stappen te doen, die later zouden kunnen blijken meer door onze reactie te zijn ingegeven dan door nuchter geloof en aan de Bijbel ontleende wijsheid.

Het zou naar mijn mening van zelfoverschatting getuigen wanneer we van onszelf oordeelden boven zulk in reactie denken en handelen verheven te zijn.

Dit kan dan betrekking hebben op het kerkverband en op de kerk als zodanig. Het is immers niet het kerkverband zonder meer, dat aansprakelijk is te stellen voor de situatie, waarin we momenteel verkeren, want in dat kerkverband functioneren de plaatselijke kerken, die op de meerdere vergaderingen

vertegenwoordigd zijn en daarheen weloverwogen hun afgevaardigden hebben gezonden. Bovendien zijn er ook overal plaatselijke moeiten, een enkele keer wellicht veroorzaakt door kerkverbandskwesties maar in de regel toch veroorzaakt door de geest in de plaatselijke kerken zelf. Velen hadden en velen hebben het moeilijk in de plaats, waar ze wonen; door achteruitzetting, voor niet vol gerekend worden, niet mee tellen; vooral door een bepaald geestelijk klimaat, waarin ze niet ademen kunnen; door een prediking, die dor en doods is, systeemprediking in plaats van evangelieverkondiging; prediking over de kerk in plaats van over Christus; wettische prediking in plaats van evangelische.

Het gevaar van reactie op kerkverband en kerk is niet denkbeeldig, nu voor de zoveelste keer in de kerkgeschiedenis „de kerk“ heeft gefaald: wat geeft me de kerk, de georganiseerde kerk met ambt en kerkverband? En men trekt zich terug op de individuele geloofservaring of roept om een andere „kerk“, de kerk van het begin, waarin de Heilige Geest zo krachtig werkte; waarin niet het ambt domineerde, maar het charisma en waarin de geestesgaven zich onbelemmerd konden ontplooiën.

Gemakshalve vergeet men dan dat in de gemeente met de rijkste geestesgaven, die van Corinthe, ook iemand was, die leefde met de vrouw van zijn vader, zonder dat de gemeente er iets aan deed, zodat Paulus zich genoodzaakt zag om in te grijpen; dat de avondmaalsviering plaats vond na de viering van liefdemaaltijden, die alles tergeden wat werkelijk gemeenschap der heiligen betekent; dat men elkaar voor de wereldlijke rechter sleepte en dat in spiritualistische extase het huwelijk in onbruik dreigde te raken.

DE DOPERSE GEESTESSTROMING

Bij dit gevaar van reactie voegt zich gemakkelijk de invloed van de doperse onderstroom van het Gereformeerde leven, waarover Woelderink eens zo indringend geschreven heeft en die ons de Putsch van „1942“ heeft opgeleverd; de poets van de leeruitspraken van 1942 heeft gebakken.

De doperse geestesstroming heeft geen recht gezicht op de schepping van God; zij is spiritualistisch van aard en veracht daarom min of meer al het uiterlijke. Ze heeft daarvoor de geliefde term: het uitwendige, dat zij stelt tegenover het inwendige. Vandaar dat zij roemt in de innerlijke openbaring van de Heilige Geest en geringschattend kan spreken over de geschreven Bijbel. Ook waardeert zij daarom de sacramenten niet recht, evenmin als ambt en kerk... allemaal uitwendige dingen. Het individualisme is een kenmerk van deze stroming, die uitgaat van de enkeling en geen rechte waardering heeft voor het verbond van God. Vandaar de verwerping van de doop der kleine kinderen; de

doop is het verbond van de ziel met God!²⁾

Pas in de latere ontwikkeling van deze geestesstroming kreeg de idee van de gemeente vastere vorm en kwam zij meer in het middelpunt te staan. Maar dan is het de idee van „de heilige gemeente“, die door rigoreuze tuchttoefening zuiver gehouden moet worden.³⁾

In het eind van de vorige eeuw heeft de jurist Rudolf Sohm deze doperse gedachte op wetenschappelijke wijze vorm gegeven op het gebied van het kerkrecht. Uitgaande van doperse spiritualistische en individualistische gedachten wees hij alle kerkrecht af, daar volgens hem het recht vreemd is aan het wezen der kerk, evenals alle organisatievorm. De kerk is volgens hem eigenlijk onzichtbaar. Alleen de samenkomst der individuele gelovigen kan kerk genoemd worden. Is de kerkdienst afgelopen, dan valt er van kerk niet meer te spreken. Van ambten wil hij dan ook niet weten, de kerk is slechts charismatisch gestructueerd.⁴⁾ Op deze en dergelijke grondgedachten doel ik in mijn eerste stelling.

Deze doperse geest laat zich niet steeds in al zijn aspecten gelden: nu eens treedt deze trek, dan weer die naar voren. In 1942 gebeurde dat op het gebied van de leer, met de

²⁾ Zie J. H. Wessel: De leerstellige strijd tussen Nederlandsche Gereformeerden en Doopsgezinden in de zestiende eeuw; voor het individualisme pag. 10; voor het verbond pag. 15.

³⁾ a.w. pag. 15.

⁴⁾ Zie F. L. Rutgers: Het kerkrecht in zover het de kerk met het recht in verband brengt. Rudolph Sohm: Kirchenrecht. In § 2 van het eerste hoofdstuk geeft hij zijn visie op de kerk. De kerk is: die Volksversammlung der gesamten Christenheit (des neuen Israëls). Niet in de zin van een bestimmte empirische Größe, van een sociaal begrip (auch nicht den Begriff der Ortsgemeinde); het woord ekklesia lediglijk ein dogmatisches Werturteil uit, pag. 18, 19. In de volgende paragraaf handelt Sohm over de organisatie der kerk. De leer van de kerkelijke ordening moet een deel van de ontvouwing en leer van het Woord van God (de leer) zijn. Deze leer is noodzakelijk tegelijk zedeleer en daarmee hangt de leer van de ordening der kerk samen: Es sind *Moralgebote*, welche wie über das sittliche Leben des einzelnen, so auch, bald unmittelbar, bald mittelbar, über Leben und Gliederung der Ekklesia entscheide. Damit ist jeder Gedanke an Gesetzgebung rechtlicher Art ausgeschlossen“, pag. 23-25. Die aus dem göttlichen Wort geschöpfte, in Wahrheit apostolische Lehre von der Verfassung der Ekklesia ist die, daß die Organisation der Christenheit nicht rechtliche, sondern charismatische Organisation ist, pag. 26. Immer. Die Ekklesia ist der rechtlichen Organisation unfähig, pag. 22. De citaten zijn alle uit de eerste band.

Herman Ridderbos schrijft in zijn „Paulus“ 1966, dat de positie van Sohm in haar totaliteit wel geen aanhangers meer vindt, maar nog nawerkt, speciaal bij de interpretatie van paulinische teksten, pag. 490. Belangrijk is wat hij schrijft op de volgende pagina: Heel het probleem, met name zoals het door Sohm was gesteld, is echter in een geheel ander licht komen te staan, toen in plaats van de spiritualistische en individualistische opvattingen van het theologisch liberalisme een meer adequate benadering van het Nieuwtestamentische kerkbegrip op trad en de heilshistorische conceptie van de gemeente als het volk van God ook weer een beter begrip van het verband tussen wezen en openbaring van de kerk mogelijk maakte. Toen pas kon de door Sohm geponeerde tegenstelling tussen het spirituele karakter van de kerk enerzijds en de institutionele kerkelijke organisatie anderzijds, principieel overwonnen worden...“.

¹⁾ Het bovenstaande werd door mij uitgesproken ter inleiding op het bespreken van de zaak van het kerkverband, en ter toelichting op stellingen van mijn hand daarover, op een conferentie van „buiten het verband staande kerken“ op de Ernst Sillemhoeve op 10 en 11 oktober 1969. De tekst is op een enkele verduidelijking en verbetering na gelijk aan het gesprokene. In enkele noten wordt naar de literatuur verwezen. Men vrog daar ter conferentie om.

nadruk op het inwendige: het genadeverbond naar zijn inwendige zijde, dát was het. En de sacramenten zouden verzegelen de aanwezige inwendige genade. En nu, vijf en twintig jaar later is het de idee van de heilige kerk, die zuiver gehouden worden moet op rigoreuze wijze, die zich laat gelden. Men leze over dit aspect het duidelijke boekje van collega Van Deursen: *Twist des Heeren met Zijn wijngaard*.

Het komt er, nu wij „met de brokken zitten”, dacht ik, wel op aan ons niet door reactiegevoelens te laten leiden en op onze hoede te zijn tegen de doperse geest, die altijd weer zijn kop opsteekt en blijkbaar als onderstroom steeds het gereformeerde leven vergezelt. En bedreigt!

DE WESTMINSTER SYNODE

Het lijkt simpel om te zeggen: We gaan met elkaar de Bijbel lezen om te weten of en hoe de plaatselijke kerken moeten samen leven. Maar het is natuurlijk de vraag, wat men zelf reeds in de geest heeft en meebrengt, indien men zich tot zulk een onderzoek zet. Leerzaam is in dit opzicht een opmerking van Rutgers in zijn rectorale rede van 1894, waarin hij de opvattingen van de genoemde Rudolf Sohm bespreekt. Hij zegt dan ergens: „Ook al zou men exegetisch en historisch telkens gelijk krijgen, daarmee zou men voor de kwestie zelve toch nog niet veel verder zijn. Want haar diepste grond ligt niet in de resultaten van wetenschappelijk onderzoek; maar daarachter en daaronder ligt de werking van Godsdienstige overtuiging”. (blz. 31)

Leerzaam is ook in dit opzicht de gang van zaken op de zgn. Westminster Synode, die bekend geworden is door haar opstelling van de Westminster geloofsbelijdenis, maar waar de kwestie van de regering der kerk toch de hoofdschotel van het agendum vormde. Men heeft daar zeker een jaar of drie vrijwel onafgebroken over gepraat en gestreden. Er waren twee partijen: de presbyterianen, die ongeveer het systeem der gebonden kerken verdedigden en de independenten, die stonden voor de rechten der plaatselijke kerken, maar daarbij dan nog wel bepaalde ideeën hadden! Beide wilden in hun opvatting van de regering der kerk uitgaan van de Heilige Schrift, nader gezegd, van het *ius divinum*, het goddelijk recht van God, zoals de Schrift ons dat openbaart. Maar na jaren van discussie en strijd zijn ze niet bij elkaar gekomen, hoewel ze overigens in de leer eenstemmig waren, behoudens op enkele meer ondergeschikte punten.

De grote vraag, die hier achter lag, was natuurlijk deze: naar welke maatstaf moet men beoordelen, wat in de Schrift als goddelijk recht geldt? Moet er een apart gebod voor zijn? Of moet men er van uitgaan, dat wat in de eerste christelijke kerken aanwezig was, voor ons als bindend geldt? Zijn er algemene beginselen, waar we van uit moeten gaan en die we nader vorm moeten geven, of mogen we geen stap verder gaan dan letterlijke voorschriften of gegeven voorbeelden? Daarnaast kwam dan natuurlijk de kwestie van de exegese van bepaalde teksten. Een vraagstuk apart.

De zaak kwam direkt aan het begin al moeilijk te liggen, toen men de methode van handelen ging bepalen.⁵⁾ We herinneren ons: beide partijen wilden van de Schrift uitgaan. Maar welke methode zou men volgen: de inductieve of de deductieve. Met andere woorden: Zou men uitgaan van de directe afzonderlijke gegevens, b.v. over de ambtsdragers of van algemene gezichtspunten? Een der leden heeft de moeilijkheid als volgt onder woorden gebracht: In de voorafgaande debatten is al duidelijk geworden dat de uitspraak „overeenkomstig het Woord van God” verstaan wordt in tweeërlei zin: „overeenkomstig het Woord van God in een particuliere ordening. Wanneer men zich bezig gaat houden met particuliere gevallen, zal men regels en voorbeelden aanvoeren. Zij, die denken dat voorbeelden niet binden, zullen gemakkelijk tegenwerpen dat deze niet binden en indien men (algemene) regels naar voren brengt zal gemakkelijk gezegd worden dat die slechts zijn voor die tijd tijd. Men

⁵⁾ J. R. de Witt: *Jus divinum, The Westminster Assembly and the Divine Right of Church Government*, 1964, pag. 63, 64.

G. Janssen - Amsterdam

moet het dus eerst eens zijn over de regel en hoe de regel bindt.

Dit was in het algemeen het standpunt van de Independenten, die er van uit gingen dat er, onder het evangelie, een program van kerkregering, in de Schrift is neergelegd.

De meerderheid van presbyterianen besloot te beginnen met de afzonderlijke instellingen van de ambtsdragers.

Maar de vraag liet zich op de duur niet onderdrukken: Naar welke regel moet al het afzonderlijke beoordeeld worden? Wat is goddelijk recht? En wanneer kan daarvan gesproken worden? Meer dan drie jaar later viel daarover een beslissing: Als *ius divinum*, goddelijk recht heeft te gelden een direkt bevel, noodzakelijke consequentie en het voorbeeld van de apostelen of van de eerste kerken.⁶⁾

Ik denk, dat niemand van ons dit zonder reserve zal aanvaarden, met name wat het middelste punt betreft. Maar het is de vraag, of men met elkaar wel op de goede weg was. Bevat de Schrift inderdaad een wel omschreven, tot in onderdelen uitgewerkt systeem van kerkregering, dat wij hebben op te sporen, hoe dan ook, om ons daaraan te houden? Naar mijn mening zijn we wel zover gekomen, dat het *biblicisme* ons op dit punt niet meer in zijn greep heeft. De Heilige Schrift is geen systematisch leerboek ook niet voor de regering der kerk en geeft ook geen complete beschrijving van de inrichting der eerste kerken, maar geeft ons te kennen, wat God toen aan de kerk gaf en in verband met haar toestand aan haar voorschreef. We kunnen daar veel uit leren en uit opmaken, in verband met het geheel van de Schrift en wat zij ons over de kerk zegt, maar vinden daarin geen uitgewerkt systeem van kerkregering. Met enkele grondgegevens zullen we het moeten doen om verder te handelen in christelijke vrijheid, in verband met de aard en gelegenheid der tijden.

Naar mijn oordeel valt op dit punt de eerste beslissing, en is dit standpunt bepalend voor de vraag, hoe wij de Bijbelse gegevens over de inrichting der kerk benaderen en hoe wij er mee werken.

Het een en ander vindt u dan verder summier uitgewerkt in mijn stellingen, die ik nu niet verder behoeft te bespreken. Ze zijn gesteld in aansluiting aan de historie van de gereformeerde kerken, zoals deze veel aan Calvijn te danken hebben, maar wijzen alleen de synodocratie af, die al vroeg, veel vroeger dan in 1936 of 1944 in de Nederlandse kerken is binnen gedrongen. Zonder echter over te gaan op het standpunt der Independenten, die van geen synodebesluiten willen weten, welke voor vast en bondig zijn te houden behoudens de beperking van art. 31 onzer kerkorde.

INDEPENDENTISME

Het Independentisme moet men immers niet beschouwen als de legitieme tegenhanger van de synodocratie. De Independenten zijn bekend om hun afwijzing van synodaal gezag en het leggen van de nadruk op de onafhankelijkheid van de plaatselijke gemeenten. Maar dit is toch maar een globale en ook oppervlakkige kenschetsing van deze stroming. Het Independentisme is een systeem, dat door bepaalde grondgedachten beheerst wordt; grondgedachten, die in bepaald opzicht met die van de Dopersen verwant zijn. Ik denk aan de idee van de gemeente van zichtbare heiligen, die inhoudt dat de toelating tot de gemeente onderworpen wordt aan de keur van het innerlijke leven op doperse wijze; aan het individualisme, dat met het ambt op gespannen voet staat en de volksdemocratie in de kerk introduceerde, reeds voordat dat in de nieuwere geschiedenis op Staatkundig gebied gebeurde: Aan de

⁶⁾ a.w. pag. 220.

gemeente staat de uitoefening van de tucht; de ambtsdragers zijn de uitvoerende organen van de gemeente.

Een van de edelste en begaafdste vertegenwoordigers van deze stroming, Jonathan Edwards, is daarvan zelf het slachtoffer geworden. Twee geestelijke opwekkingen hadden zich in zijn gemeente voorgedaan, in verband staande met de algemene rivivals van de 18de eeuw. Hijzelf had er aan deelgenomen, hoewel op bezadigde en verstandige wijze. Wat de blijvende vrucht ervan betreft, moest hij echter getuigen dat de meesten van hen, die voor bekeerd gehouden waren, geen reden gaven om te geloven, dat ze het inderdaad waren. Hoe dit zij, kort nadien bereikte hem het gerucht dat er onder verscheidene jonge leden van zijn gemeente obscene boeken circuleerden. In overeenstemming met de opvatting der Independenten, dat de tucht aan de gemeente toekomt, stelde hij aan de gemeente voor de zaak te onderzoeken. Met algemene stemmen (!) vond dit voorstel bijval. Toen hij echter de namen der aangeklaagden had voorgelezen bleek dat alle aanzienlijke families van zijn gemeente erbij betrokken waren. Dat bracht een keer in de opinie. De ouders wilden hun kinderen niet aan een onderzoek ener commissie ten huize van Edwards onderworpen zien en met zijn populariteit en invloed was het sindsdien gedaan. Vier jaar later is zijn lot bevestigd, als er verdeeldheid ontstaat over de eisen, die hij wilde stellen voor de toelating tot het Avondmaal. Hij mocht de zaak niet in preken toelichten: de gemeente weigerde dit en eiste zijn ontslag. Een scheidsgerecht besliste, dat hij van zijn gemeente moest worden losgemaakt, indien deze daarop bleef staan. Met een meerderheid van 200 stemmen besloot de gemeente hiertoe. Hem bleef niet anders over dan te vertrekken naar een gemeente van 12 blanke gezinnen en verder Indianen, om onder de Indianen te werken, iets, waartoe deze ietwat teruggetrokken geleerde ten enenmale de gaven miste.⁷⁾

Het is, hoe men verder ook oordeelt over de rechten en plichten der gemeenteleden wel duidelijk, dat bij deze opvatting het ambt als goddelijke opdracht, waaraan gezag verbonden is, onmogelijk tot zijn recht kan komen. En daarmee is aan een van de duidelijke gegevens van het Nieuwe Testament tekort gedaan.

Het ligt geheel in de lijn van de grondgedachte van de Independenten, dat zij ook niet willen weten van een gezamenlijke belijdenis, die in de gemeenschap der kerken enig bindend gezag zou hebben.

Het is wel zo, dat tenslotte de natuur toch sterker is gebleken dan de leer. De praktische werkelijkheid heeft ook hen gedrongen tot het vormen van kerkverbanden en het houden van synodes, met deze beperking, dat geen bindende besluiten mochten worden genomen. Hun meerdere vergaderingen zijn conferenties met adviserende bevoegdheid.

In Engeland krijgt momenteel de linker-vleugel hoe langer hoe meer invloed, terwijl in de V.S. het modernisme tenslotte won, schrijft Terlaak Poot in de 2de druk van de *Christelijke Encyclopaedie*.

Een bepaalde vorm van Independentisme vinden we in het Verbond van de Vrije Evangelische gemeenten in Nederland, die als kenmerken hebben de zgn. autonomie der plaatselijke gemeenten en als hoogste instantie daarbij de gemeentevergaderingen; verder het samenkomen in conferenties, die slechts adviserende bevoegdheid hebben en tenslotte het niet bezitten van een geschreven belijdenis. Naar zijn opzet wil men deze niet, om werkelijk oecumenisch te werken en allen te verenigen, die de Christus der Schriften lief hebben!

Voor wie deze kant uit zou willen, is er dus al een kerkelijk dak klaar, maar ik moet er bij opmerken dat zoals waar geen geschreven kerkrecht is toch altijd een kerkrechtelijke praxis is, waarnaar men handelt — want het is niet wel mogelijk uit deze wereld te stappen — het hier ook t.a.v. de belijdenis is: er is een „ongeschreven” belijdenis; er zijn bepaalde leerinhouders, waarvan men niet mag afwijken; doet men het, dan wordt men hoogstens geduld, wanneer men belooft daar-

⁷⁾ J. Ridderbos, *De theologie van Jonathan Edwards*, pag. 24-28.

voor geen propaganda te voeren. Dit geldt b.v. de verwerping van de doop door besprenging, de „algemene verzoening” en, om het kort te zeggen, het chiliasme.

Dit is een leerzaam geval!

Het feit, dat we het voor de inrichting van en de regering der kerk zullen moeten doen met enkele grondgegevens in de Heilige Schrift, omdat zij ons niet een afgerond patroon voor de kerkregering biedt, heeft natuurlijk ten gevolge gehad, dat met een beroep op de Bijbel alle mogelijke vormen zijn geprobeerd, tot een reproductie toe van de — overigens niet in alle delen duidelijke — toestand in de eerste christelijke gemeenten, waaronder dan met name die te Corinthe. Ik denk aan de Pinkstergroepen en een beweging als Stroom van kracht. Men moet werkelijk wel vindingrijk zijn om nog wat nieuws in dit opzicht te verzinnen.

Naar mijn mening is het een luchtspiegeling te menen, dat wij de bestaande toestand in kerkelijk Nederland kunnen doorbreken met een nieuwe en dan Bijbelse opzet. Dat doorbreken kan God alleen. En wat die Bijbelse opzet betreft, de Bijbelse gegevens zijn van dien aard, dat de uitwerking ervan wisselend kan zijn in bepaalde opzichten. Onze Nederlandse Geloofsbelijdenis is dan ook gelukkig heel sober en wil alleen belijden, wat vaststaat. Zij wil alleen de Heilige Schrift naspreken en handelt daarom niet over het kerkverband. Dat vinden we immers zo in de Bijbel niet.

Maar het is een tekort doen aan de christelijke vrijheid en mondigheid van de Nieuwtestamentische kerk daarom nadere vorm geven aan de eenheid der kerk en de saamhorigheid der gemeenten in een kerkverband te verwerpen, mits dit verband niet de kerken over elkaar doet heersen en haar de vrijheid in Christus ontnemt. Deze nadere vormgeving dient uiteraard aangepast te zijn aan tijdsomstandigheden en de noodzaak der kerk, en zijn daarom in zichzelf niet onveranderlijk, zoals ook art. 87 van de huidige kerkorde stelt, in navolging van Calvijn. Hij gaat daarbij uit van wel vaste ordeningen. Het recht tot deze nadere vormgeving dient onder ons vast te staan en naar m'n vaste overtuiging zijn het individualistische en spiritualistische tendensen, die leiden tot oppositie tegen een kerkverband. Ze hebben in de geschiedenis gewerkt — ik wees er op — en hebben zich zelfs in eigen kring niet onbelemmerd kunnen doorzetten. Zowel de gees-

telijke verbondenheid als de eisen van de praktijk — ook die van de zonde — waren daarvoor te sterk.

De goede orde in de gemeente van Christus en het onderling verkeer der kerken eist bepaalde regels. Calvijn spreekt hier rustig van wetten, maar hij zegt dat men er altijd de voorwaarde aan heeft te stellen, dat men niet gelooft dat ze ter zaligheid nodig zijn en zo de consciëntien met bezorgdheid binden en ten tweede dat men ze niet betrekking doen hebben op de dienst van God en zo de vroomheid in hen gesteld zou worden.⁸⁾ En men moet, zegt hij, er niets anders in zoeken dan dat door onderling dienstbetoon de liefde onder ons gevoed wordt.⁹⁾

Misbruik heft het gebruik niet op, dat is een algemene regel, die ook hier geldt. Zelfs Gods goede heilzame naam wordt misbruikt om zonden er mee goed te keuren.

De onder ons geldende kerkorde legt getuigenis af van een ernstige poging om het kerkelijke leven, ook in verbandsoptzicht, een vrije ontplooiing in Schriftuurlijke zin te waarborgen en heeft de duidelijke Schriftgegevens over de ambten, het opzicht der leer, de sacramenten en de tucht verdisconteerd met veel Schriftuurlijke wijsheid en wat het leven in kerkverband betreft, de vrijheid der kerken gewaarborgd. Het wordt wel eens tijd om haar op bepaalde punten te herzien en ook in taal te moderniseren, maar we kunnen haar rustig beschouwen als op de principiële punten gefundeerd in de Schrift en als in praktische aangelegenheden getuigend van veel kerkelijk-praktische wijsheid.

Handhaving in haar principiële opzet en — in het globale — van haar praktische voorschriften doet ons behouden de aansluiting aan de Gereformeerde Gezindte, die er ondanks alles in Nederland — gelukkig — nog is; aan — om met Groen te spreken — de kerk van de Reformatie.

Het wordt, dacht ik, tijd voor de kerken, die alleen zijn komen te staan, er weer naar te handelen en voor ons allen o.m. door kerkelijke vergaderingen elkaar te helpen en te steunen en het werk te doen, dat ons gezamenlijk aangaat. Ik denk daarbij dan ook aan de theologische studenten.

⁸⁾ Institutie, IV, V, 27.

⁹⁾ idem IV, X, 28.

je ineens gaat beseffen, dat dat niet waar is. Wanneer een georganiseerd kerkverband à la D.K.O. wegvalt, betekent dat niet automatisch een knieval voor het particularisme. Het houdt niet vanzelfsprekend in, dat je je gaat opsluiten in jezelf. Behalve dat organisatorische kerkverband is er immers ook een ander kerkverband. Een veel fundamenteeler kerkverband, nl. de eenheid in Christus. En natuurlijk valt die eenheid in Christus niet weg als de D.K.O. wegvalt. De eenheid in Christus is er nl. onafhankelijk van organisatorische banden die wij gaan leggen. Daarover gaat het in stelling II.

II. *Het fundamentele kerkverband is GE-GEVEN in Christus: één Heer, één Geloof, één Doop, één God en Vader van allen; de eenheid des Geestes. Dit verband behoeft door ons niet meer tot stand gebracht te worden. Het is ook zinloos te discussiëren over de vraag of men dit verband al of niet zou moeten aangaan. Het IS er eenvoudig in Christus.*

Dit fundamentele verband is niet van menselijke makelij. Het is het werk van Christus' Geest. Prof. Bavinck heeft hierover prachtige dingen geschreven: de plaatselijke gemeenten in het Nieuwe Testament vormen samen een eenheid in Christus (denk ook aan de Apostolische Geloofsbelijdenis). Ze zijn één in het geloof, de doop en de liefde. Ze dienen elkaar en helpen elkaar. Ze laten elkaar de brieven lezen, die ze van de apostelen ontvangen hebben. Christus is hun Hoofd en door één Geest zijn ze met Christus en met elkaar verbonden. Als u weten wilt wat Bavinck er nog meer over zegt, kunt u goed terecht in het laatste boek van prof. Veenhof: Volk van God.

Ik denk dat ik me niet behoef uit te sloven aan te tonen, dat deze eenheid, dit verband tussen de kerken gegeven is in Christus. Ik denk dat we het er allemaal wel over eens zijn, dat dit verband geen mensenwerk is, maar het werk van Christus. We zijn het dacht ik ook wel eens over de volgende stelling.

III. *Het organisatorische kerkverband kan niet worden vereenzelvigd met het fundamentele kerkverband. De eenheid in Christus is niet identiek aan een organisatorische eenheid, wordt ook niet door een organisatie bewerkt, maar wordt er hoogstens door tot uitdrukking gebracht.*

De eenheid in Christus tussen de verschillende gemeenten, kunnen we niet identificeren, niet gelijkstellen met een door mensen gemaakt organisatorisch kerkverband. Zelfs Rome vereenzelvigd beide niet meer na Vaticanum II. Vroeger was dat wel zo. In de oude regel: Ubi papa, ibi ecclesia (waar de paus is, is de kerk) vindt de identificatie tussen de organisatie en de eenheid in Christus plaats. Je kunt deze Roomse regel nl. ook zonder bezwaar zo vertalen: Waar de kerkelijke organisatie is, daar is de kerk. En dan is het typerend dat de organisatie in deze regel voorop gaat.

Dat is trouwens al een oeroude gedachten-gang. Rome heeft er niet de primeur van. We vinden die gedachten-gang al in het Oude Testament, als het volk Israël denkt: waar de tempel is, daar is God. De tempel als menselijk bouwwerk gaat bij hen allesbeheersend worden; zelfs God-bepalend. Maar dan moet Ezechiël laten zien, dat de heerlijkheid des Heren de tempel gaat verlaten. Dan is die tempel er nog wel, maar dan is God er niet meer.

We zijn het er allemaal wel over eens, dat die vereenzelviging van God en tempel, van organisatorisch kerkverband en de eenheid in Christus, een duidelijk onschriftuurlijk karakter draagt. Toch heb ik de indruk dat de zuurdesem van deze vereenzelvigingsgedachte velen nog parten speelt en dat er toch nog velen zijn die bewust of onbewust denken, dat de organisatie eigenlijk de eenheid in Christus tot stand moet brengen. Ik beluister toch nog vaak de gedachte: waar geen organisatorisch kerkverband bestaat, daar is geen

Inzake het kerkverband¹⁾

I. *Het woord kerkverband kan in twee-erlei zin worden gebruikt:*

- als aanduiding van het fundamentele kerkverband, de eenheid der gemeenten in Christus;*
- als aanduiding van het organisatorische kerkverband, zoals dat in een K.O. zijn specifieke vorm en gestalte gekregen heeft.*

U voelt wel, dat deze stelling min of meer als een aanloopje bedoeld is. Toch is ze belangrijk, want ze bedoelt kortsluiting te voorkomen. Als je met mensen over dit onderwerp aan de praat bent, kom je tot de ontdekking dat er zo maar kortsluiting ontstaan

kan. Wanneer je het organisatorisch kerkverband zoals je dat in de D.K.O. vindt, problematisch stelt, knoopt men er vaak de gedachte aan vast, dat daarmee eigenlijk een ontkenning gegeven is van elk verband dat er tussen de gemeenten van Christus bestaat. Men ziet dan het spookbeeld van individualisme opduiken. Men denkt dat er een ontkenning van alle contacten en van alle banden in het spel is.

Maar dat is toch een misverstand. Een misverstand dat ik goed kan aanvoelen, omdat ikzelf vroeger eigenlijk ook in dit kader gedacht heb. Wanneer ik vroeger dergelijke geluiden hoorde, dacht ik ook: het lijkt wel aantrekkelijk en ik ben het er eigenlijk wel mee eens, maar wanneer je het in praktijk zou brengen, betekent het toch een vervallen tot individualisme en tot een onschriftuurlijk naast elkaar gaan leven; het kerkelijk leven wordt dan, om met prof. Schilder te spreken, een zandhoop in plaats van een gelei.

Zo denk je totdat het inzicht doorbreekt en

¹⁾ Toespraak gehouden op de conferentie van vrijgemaakte kerken buiten het kerkverband te Lage Vuursche op 10 en 11 oktober 1969. De hier gegeven tekst is van de band overgenomen en werd nauwelijks iets bijgeschaafd.

eenheid. Mensen die zo denken en zo spreken, realiseren zich blijkbaar niet dat deze gedachte helemaal in de lijn ligt van die oude Roomse stelregel, een regel die per se niet schriftuurlijk is. Als het waar was dat er zonder een organisatorisch kerkverband geen eenheid zou bestaan, moet je de consequentie trekken dat de zeven Kleinaziatische gemeenten uit Openbaringen de eenheid in Christus NIET gekend hebben.

Deze consequentie maakt de onhoudbaarheid van de regel duidelijk. Want Openbaringen laat zien dat die zeven gemeenten in Klein-Azië de eenheid in Christus wél kenden. Christus wandelt er tussen de zeven kandelaars en Hij houdt de zeven sterren in zijn hand. Hij is het kerkverband van deze gemeenten. Ze kenden geen organisatorisch kerkverband zoals wij dat kennen. Dat bestond eenvoudig nog niet. Maar toch bestond hun eenheid in Christus en hun eenheid met elkaar wel degelijk.

Ik vertel hier helemaal geen nieuws. Ook onze Gereformeerde vaders hebben dit wel geweten en ze hebben ook gezegd, dat het organisatorische kerkverband niet tot het wezen van de kerk behoorde. U kunt dit — om een meer recente „vader” te noemen — bv. bij Bavinck lezen. U kunt het ook vinden bij Bouwman in zijn „Gereformeerd Kerkrecht”. Toch zijn er — als je prof. Nauta geloven mag — ook Gereformeerde vaders geweest, die zeiden dat het organisatorische verband wél tot het wezen van de kerk behoort. Om ook van hen een voorbeeld uit onze tijd te noemen: Dr. D. C. S. van der Merwe, een vooraanstaand theoloog in Die Geref. Kerk van Suid Afrika, legt er in zijn proefschrift „Verbond en Sending” heel sterk de nadruk op dat het organisatorische kerkverband behoort tot het wezen van de kerk (p. 167). Als dat waar was, heeft er iets wezenlijks ontbroken aan de zeven gemeenten in Klein-Azië. Dan zijn zij geen volledige kerken geweest. En dat geldt dan van alle gemeenten in het Nieuwe Testament.

Ik denk dat niemand onder ons dit standpunt zal willen verdedigen. Er zullen er wel zijn, die onderschrijven dat het organisatorische kerkverband à la D.K.O. behoort tot het welwezen van de kerk. Dan is de rede-nering ongeveer als volgt: zonder een organisatorisch kerkverband is de kerk er minder goed aan toe. Derhalve is een K.O. noodzakelijk.

Naar mijn oordeel ligt er tussen beide standpunten niet zo ontzaglijk veel verschil. Praktisch komt het er op neer, dat beide standpunten uitkomen bij de stelling: de D.K.O. is noodzakelijk. Maar dan blijf ik zitten met deze vraag: Waren die zeven gemeenten in Klein-Azië er dan minder goed aan toe omdat ze dat organisatorische verband niet kenden? De Schrift geeft geen enkele aanwijzing om deze vraag bevestigend te beantwoorden. Ik kan niet zeggen dat de kerk van Haarlem — om maar een willekeurig voorbeeld te nemen — er beter aan toe is dan de gemeente te Smyrna (Openb. 2), omdat de gemeente van Haarlem de D.K.O. kent. En ik kan ook niet zeggen: Als de gemeente van Laodicea de D.K.O. maar gehad had, zou het er niet zo slecht hebben uitgezien in die gemeente. Wie dat toch zou willen verdedigen, kan niet onder de conclusie uit, dat er aan die gemeenten van Smyrna en Laodicea iets ontbrak, dat er had moeten zijn. En daarmee legt men dan, ongewild, de blaam op Christus.

Als ik zeg: de K.O. moet op het welzijn van de gemeente gericht zijn, kan de zaak anders komen te liggen. Ik hoef er dan nl. niet van uit te gaan dat die D.K.O. noodzakelijk is. Ik laat dat dan in het midden. Ik laat het een open vraag óf er een K.O. moet zijn. Maar als er een is, dán moet ze natuurlijk gericht zijn op het welzijn van de gemeente. Zo gesteld ligt het inderdaad anders.

Maar op grond van de Nieuwtestamentische situatie kan ik niet aannemen dat het organisatorische kerkverband behoort tot het wezen van de kerk en evenmin dat het noodzakelijk is voor het welwezen van de kerk. Het brengt de eenheid van de gemeenten niet tot stand. Het brengt die eenheid hoogstens tot uitdrukking.

Hoogstens. Dit is nl. alleen het geval wanneer er een ideale situatie is van een ongedeelde kerk. Nu er diverse organisaties bestaan, sommige zelfs met dezelfde kerkorde, nu het volk van God verstrooid is over een

M. R. v. d. Berg - Oestgeest

groot aantal organisaties, geeft die organisatie geen uitdrukking meer aan de eenheid in Christus. Nu is eerder het tegendeel het geval. De organisaties brengen vandaag de verdedigdheid tot uitdrukking.

IV. *De fundamentele eenheid in Christus impliceert, dat de gemeenten van Christus deze eenheid behoren te beleven door b.v. elkaar, waar nodig, met raad (Hand. 15) en daad (1 Cor. 16 : 11-4) bij te staan en te helpen.*

In deze stelling heb ik proberen uit te drukken, waarom het ontbreken van een organisatorisch kerkverband niet tot individualisme leidt. Dat volgt zonder meer uit het feit dat men lichaam van Christus is. De hand kan niet tot de voet zeggen: ik heb je niet nodig. Je behoort samen tot hetzelfde lichaam. Je hebt elkaar nodig. Denk ook aan wat de Heidelbergse Catechismus zegt over de gemeenschap der heiligen. Het is voor mij niet nodig dat uit te werken. Het is allemaal bekend.

Waar deze eenheid, dit verband, deze gemeenschap niet beleefd wordt, daar zijn — om in het beeld van Zach. 4 te spreken — de toevoerbuizen van de olie verstopt geraakt, die de olie naar de zeven lampen op de kandelaar moeten voeren. Waar de toevoerbuizen functioneren, d.w.z. waar de olietoevoer, de Heilige Geest, niet wordt afgeknepen, daar wordt de eenheid in Christus op allerlei manieren beleefd.

Laat ik maar een paar dingen noemen. In de eerste plaats kan men die eenheid beleven in het wederzijds erkennen van elkaar als gemeente van Christus. Tot nu toe erkennen en herkennen wij elkaar alleen maar, wanneer we tot dezelfde organisatie behoorden. Ik denk aan een mij bekend geval van een lid van een van de Doppkerkerken in Z.-Afrika, die zich bij een vrijgemaakte kerk in Nederland wilde aansluiten en wiens attestatie niet aanvaard werd, omdat de vrijgemaakte kerken geen correspondentie onderhouden met Die Geref. Kerk van S.-Afrika. Uit zo'n voorbeeld blijkt het kader waarin wij dachten en nog vaak denken. Daarbij is niet de gemeenschap met Christus, de eenheid in Christus het criterium voor wederzijdse erkenning, maar de organisatorische eenheid die we zelf hebben gelegd. En ik geloof dat het ook in onze eigen kring, zoals we hier bij elkaar zitten, nog een belangrijke vraag is: erkennen wij elkaar? Zien wij dat wij samen als gemeenten een eenheid vormen in Christus, met al onze verschillende opvattingen en inzichten? We moeten blijven zien dat de eenheid in Christus het criterium moet zijn.

In de tweede plaats kan die eenheid ook beleefd worden door elkaar raad te geven. Daarvoor kun je ook in het Nieuwe Testament terecht. Daar kun je ook zien dat gemeenten bij elkaar komen om elkaar raad te vragen en raad te geven.

Een derde punt is het elkaar helpen (zie b.v. 1 Cor. 16 en 2 Cor. 9).

Ik dacht dat dit allemaal wel gesneden koek was. Waar ik graag de nadruk op wil leggen, is dat die beleving van de eenheid en dat helpen van elkaar NIET zijn fundamenteel vindt in die organisatorische band, maar dat het zijn grond moet vinden in de eenheid in Christus door het geloof. Waar die eenheid is, behoort hulpbetoon en aanvaarding van elkaar een vanzelfsprekende zaak te zijn.

Wat tot nu toe gezegd is, betekent geen ontkenning van het Schriftuurlijk gegeven dat de gemeente van Christus een organisatorische gestalte vertoont. Want Christus heeft organisatorische voorschriften gegeven voor zijn gemeente. Daarover gaat stelling V.

V. *De organisatorische voorschriften in het Nieuwe Testament beperken zich tot de plaatselijke gemeente (ambten, eredienst). Er zijn geen voorschriften voor een organisatorisch kerkverband zoals dat b.v. in de D.K.O. is vastgelegd.*

Ik lees nergens in het Nieuwe Testament dat we een organisatorisch kerkverband in de zin van de D.K.O. moeten uitwerken. Dat is al vaak opgemerkt. Er is ook al even vaak opgemerkt, dat deze constatering niet kan gelden als een argument tegen een organisatorisch kerkverband. Dr. v. d. Merwe zegt b.v.: de kerk ontvangt vandaag haar K.O. niet pasklaar van God zoals Israël de thora ontving, maar de kerk moet die K.O. vandaag zelf uitwerken. Hij stelt in dit verband de onmondigheid van de kerk in het Oude Testament tegenover de mondigheid van de kerk in het Nieuwe Testament. De gemeente is geen kind meer. Als volwassen gemeenten hebben we de roeping een K.O. te gaan uitwerken.

Als dit waar is, blijf ik met een vraag zitten: Is de Nieuwtestamentische gemeente dan wél onmondig t.a.v. de plaatselijke organisatie? Christus heeft wel degelijk gezegd hoe zijn gemeente georganiseerd moet worden en hoe ze geregeerd moet worden. Hij heeft het niet aan ons overgelaten dat uit te maken. Als Christus wél een organisatorisch grondpatroon voor zijn gemeente gegeven heeft in lokaal verband, waarom heeft Hij dat dan niet gedaan t.a.v. een landelijke situatie? Waar haal ik dan de moed vandaan te zeggen: zo'n landelijke organisatie is toch noodzakelijk en daarom moeten we zelf zo'n systeem ontwerpen? Dan ligt het toch veel meer voor de hand te zeggen dat Christus het niet noodzakelijk vindt, misschien zelfs wel schadelijk. Te meer omdat Christus in zijn eigen wereld zo'n overkoepelende organisatie kende in de vorm van het Sanhedrin.

VI. *Het ontbreken van organisatorische voorschriften t.a.v. een kerkverband betekent niet dat het Nieuwe Testament geen normen bevat, die voor het onderling verkeer van Christus' gemeenten maatgevend zijn. Deze Nieuwtestamentische grondregels dienen te worden samengelezen om als richtlijnen te dienen voor het samenleven van Christus' gemeenten.*

Om concreet te worden kan ik misschien het beste verwijzen naar een aantal van die grondregels die ik heb pogen samen te lezen op p. 93 vv. van mijn boekje „De gekerkerde kerk.” Wanneer u deze regels doorleest, zal het u opvallen dat ze voor het merendeel betrekking hebben op de plaatselijke gemeente.

1. Christus is het hoofd der gemeente (Ef. 5 : 23; Col. 1 : 18). De gemeente behoort aan Hem onderdanig te zijn (Ef. 5 : 25) en aan niemand anders (Matth. 23 : 8, 10).
2. De eenheid van een plaatselijke gemeente is gegeven in het feit dat ze het lichaam van Christus is en één Geest, één Heer, één geloof, één doop en één God en Vader belijdt (Ef. 4 : 4, 5). Deze eenheid van de plaatselijke gemeente behoort bewaard te worden (Ef. 4 : 3).
Ik kan hier nog even bij opmerken dat die eenheid dus primair een plaatselijke aangelegenheid is, dat die eenheid ook verloren kan gaan en dat die eenheid moet worden bewaard. Dat is een opdracht die de Schrift ons geeft.
3. Tot opbouw van de gemeente in deze eenheid heeft Christus gegeven apostelen, profeten, evangelisten, herders en leraars (Ef. 4 : 1). De apostelen hebben er op toegezien dat in elke gemeente ambtsdragers kwamen (Tit. 1 : 5) om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon.
4. Volgens het Nieuwe Testament zijn er in een plaatselijke gemeente twee ambten: dat van ouderling en dat van diaken. Zij bezitten alleen ambtelijke bevoegdheid binnen de grenzen van de plaatselijke gemeente waar ze tot hun ambt geroepen zijn. Een gemeente waar deze ambten zijn ingesteld, is een volwaardige,

- zelfstandige gemeente van Christus.
5. In 1 Tim. 3:1-13 en Titus 1:5-9 geeft de Schrift aanwijzingen wie voor het ambt van ouderling en diaken in aanmerking mogen komen.
 6. Het werk van ouderlingen wordt omschreven in Hand. 20:28vv.; 1 Tim. 3:2, 5; Titus 1:7, 9; 1 Petr. 5:2, 3; Jac. 5:14.
 7. Over het werk van diakenen zegt de Schrift vrijwel niets. Hun arbeid is steeds in verband gebracht met het bedienen der tafelen (= barmhartigheidsdienst; Hand. 6), hoewel het daartoe zeker niet beperkt is.
 8. Predikanten bekleden niet een apart ambt. Hun ambt is hetzelfde als dat van ouderling. Wel zou men kunnen zeggen, dat zij zich meer dan de andere ouderlingen belasten met prediking en onderricht (1 Tim. 5:7).
 9. Aangezien deze predikanten doorgaans geen ander werk hebben dan het verkondigen van het Evangelie, behoren zij van het Evangelie te leven (1 Cor. 9:14).
 10. Hetzelfde geldt van evangelisten (helpers). Wat hun ambt betreft: het is niet zozeer aan een bepaalde gemeente gebonden als wel aan de zendeling. Al naar gelang de omstandigheden kunnen zij samen met hem of in opdracht van hem werkzaam zijn tot stichting of opbouw van gemeenten van Christus door prediking, bediening van doop en avondmaal en vermanen (2 Cor. 1:19; 2 Cor. 8:17; 2 Tim. 4:2; Titus 1:5; Hand. 8:12).
 11. Een zendeling of evangelist door wiens arbeid een gemeente van Christus ontstaan is, zal ook nadat deze gemeente zelfstandig geworden is en geïnstitueerd is, gewoonlijk nog nauwe banden met deze gemeente hebben, ook al is hij geen ambtsdrager van deze gemeente, en haar met zijn adviezen kunnen en mogen dienen (1 Cor. 4:15, 16).

Het zal u duidelijk zijn, dat deze twee voorgaande regels speciaal het oog hebben op de situatie op het zendingsveld.

12. Naast en in samenwerking met de ambten is er in de gemeente ook plaats voor bedieningen, voor krachten, gaven van genezing, bekwaamheid om te leren, om te besturen, en verscheidenheid van tongen (1 Cor. 12:28). Ook zusters der gemeente kunnen in deze 'bedieningen' een taak ontvangen (Rom. 16:1).
- Er behoort in de gemeente van Christus ruimte te zijn voor charismatische gaven van de Geest. Die staan niet tegenover het ambt, maar als ze er zijn behoren ze samen te werken met het ambt.
13. In een gemeente van Christus zal niemand heerschappij voeren over een ander. Evenmin zal de ene ambtsdrager heersen over de ander. Ook behoren ambtsdragers geen heerschappij te voeren over de gemeente (Matth. 20:25-28; 1 Petr. 5:3; 2 Cor. 1:24).
 14. Door een gemeente zullen geregeld samenkomsten worden gehouden voor de dienst des Woords, der gebeden en der sacramenten (Hand. 2:42; Hebr. 10:25).
 15. In deze samenkomsten behoort men niet door elkaar heen te schreeuwen en door elkaar heen te zingen, maar alles moet er ordelijk toegaan (1 Cor. 14:40).

Dit lijkt voor Nederlandse begrippen een wat merkwaardig artikeltje. Maar op het zendingsterrein bij de Bantoe in Z.-Afrika is het helemaal niet zo'n vreemde regel. Daar kom je zo maar de situatie tegen waar Paulus ook mee te maken had in de gemeente van Corinthe. Laten we ons eens even proberen in te denken hoe het tijdens zo'n kerkdienst in Corinthe toeging. U moet u allereerst even realiseren dat die kerkdienst niet plaatsvond in een kerkgebouw, maar in een huis. Dat maakt het direct veel ongedwongener. Je bevindt je dan niet in een plechtige ruimte waar je automatisch al begint te fluisteren als je er binnenkomt. Er is ook geen orgelspel en er staat geen preekstoel. Het is gewoon een huiskamer. En in zo'n huiskamer ga je direct al veel gewoner doen. Dat ligt tenminste voor de hand. Ik heb

het ook wel eens anders meegemaakt. Ik heb eens een kerkdienst meegeemaakt in Nederland in een huiskamer. De predikant deed toen precies alsof hij in een grote kerk stond. Hij stond zo hard te schreeuwen dat ze hem drie straten verder nog horen konden. Dat was een vreemde gewaarwording. Ik ben nooit zo geneerd uit een kerkdienst vandaan gekomen als bij die gelegenheid.

Je komt daar dus in Corinthe een huiskamer binnen. Er staan wat stoelen en een tafel. Er zijn al enkele gezinnen. Kleine kinderen kruipen er over de vloer. Wanneer iedereen die men verwacht, aanwezig is, begint men. De voorganger leest iets uit de Schrift, voegt er een verklaring aan toe, een toepassing. Er wordt gebeden. Dat lijkt allemaal nog erg bekend. Zo is het bij ons ook. Maar het is voor ons wel merkwaardig, dat er niet alleen maar door die voorganger gesproken wordt. Er komen ook profeten aan het woord. Er zijn gemeenteleden die gaan bidden. Er wordt gesproken in tongen. Die tongentaal wordt uitgelegd door weer anderen. En dan merk je opeens dat er twee tegelijk aan het woord zijn. Ze willen natuurlijk verstaanbaar blijven en beginnen dus tegen elkaar in te schreeuwen. Op een ander ogenblik is een van de gemeenteleden aan het bidden. Hij haalt in zijn gebed een regel uit een lied aan, waarop prompt iemand dat lied begint in te zetten, terwijl het gebed nog doorgaat. Anderen vallen de zanger bij. En de man die aan het bidden is, begint harder te schreeuwen om verstaanbaar te blijven. Intussen komt er van de binnenplaats ook nog eens een hond binnenlopen. Die wordt dan tijdens het gebed ook het vertrek weer uitgejaagd door een vrouw.

Zo ging dat tijdens een kerkdienst in Corinthe. En zo gaat het in een Bantoe-kerkdienst ook zo maar als je daar de paulinische teugels niet strak zou aantrekken. Paulus zegt tot die mensen in Corinthe: Stop. Dat kan niet zo. Het is prachtig wanneer er profeten in de gemeente zijn of iemand die een lied heeft of een psalm. Dat is allemaal goed en wel. Maar het moet niet door elkaar heen gebeuren. Want dan wordt het een warboel. Jullie moeten allemaal netjes in het gelid staan en netjes je beurt afwachten. Het moet allemaal ordelijk geschieden.

Dat bedoelt Paulus, wanneer hij zegt: Laat alles betamelijk en in goede orde geschieden. Dat slaat op die situatie in de gemeente van Corinthe. Er is aan dat woord „goede orde” veel opgehangen. Er zijn zelfs complete systemen van kerkregering aan opgehangen. Er is ook heel vaak van gemaakt dat „orde” eigenlijk „uniformiteit” betekent. Onderlinge verschillen werden dan als „wanorde” gezien. Maar dat is allemaal toch iets heel anders dan Paulus bedoelt. Paulus bepleit bij de Corinthiërs geen eenvormigheid. Kuyper heeft gezegd dat eenvormigheid de vloek van het moderne leven is. Paulus wil geen uniformiteit, maar het gaat hem tegen een kermis-achtige janboel tijdens de samenkomst van de gemeente. Het gaat hem niet tegen de variatie. Hij zegt alleen: je moet je beurt afwachten.

16. T.a.v. de prediking moet gewaakt worden tegen valse leringen (Col. 2:8; Rom. 16:17, 18; Hebr. 13:9; 2 Joh. :7-11).
 17. De doop behoort, naar de instelling van Christus in Matth. 28:19 te worden bediend aan volwassenen na hun bekering tot Christus (Hand. 2:38; 8:37), alsook aan de kinderen der gelovigen (Hand. 2:39).
 18. De doop kan worden bediend of door onderdompeling (Hand. 8:38) of door besprenging (Hebr. 12:34), als regel in een samenkomst der gemeente.
- Ik wil graag even een streepje zetten

onder: als regel. Want het kan ook wel eens een keer niet in de samenkomst der gemeente. Het gebeurde ook wel eens in een huis. Paulus is gedoopt in een huis in Damascus door een ambteloos gemeentelid. De cipier van de gevangenis in Philippi is ook in zijn eigen huis gedoopt. Het kan ook wel eens een keer langs de kant van de weg, zo maar als een intermezzo tijdens de reis. Dat gebeurde bij de minister van financiën uit Ethiopië. Daarom die woordjes: als regel.

19. Het Avondmaal behoort, naar de instelling van Christus in Luc. 22:19, 20 en 1 Cor. 11:23-26, op waardige wijze te worden gevierd (1 Cor. 11:27).
20. Een gemeente bezit de verantwoordelijkheid haar behoeftige broeders en zusters van het nodige te voorzien (Hand. 4:34-37; Hebr. 13:16; 2 Cor. 8:14).
21. Als een gemeente daartoe niet in staat is, hebben de zusterkerken de roeping haar in het vervullen van die verantwoordelijkheid bij te staan (2 Cor. 9).
22. Aangezien Christus het Hoofd is van de gemeente, is de eenheid van de verschillende gemeenten met elkaar in Hem gegeven.
23. De gemeenten kunnen een eenheid op verschillende wijzen beleven, o.a. door elkaar, waar nodig, met raad (Hand. 15) en daad (1 Cor. 16:1-4) bij te staan en te helpen.
24. Zij zullen er bij hun onderling verkeer op toezien, dat geen enkele gemeente over één of meer andere gemeenten heerschappij voert, maar zij zullen elkaar daarbij met alle vriendelijkheid en zachtmoedigheid onderrichten, vermanen en bijstaan met het Woord van God.
25. Ook zullen ze er op toezien, dat ze met hun onderlinge afspraken en overeenkomsten het Woord van God niet krachteloos maken (Marc. 7:8-13).
26. Zondaars die hardnekkig weigeren zich te bekeren, kunnen niet als leden van een gemeente gehandhaafd blijven, doch dienen door de gemeente uit haar midden te worden weggedaan (1 Cor. 5:13).
27. Voordat daartoe kan worden overgegaan, behoort zo'n zondaar echter herhaaldelijk en met liefde vermaand te zijn (Matth. 18:15-17).
28. Als een zondaar, die uit het midden der gemeente is weggedaan, zich later toch nog bekeert, behoort hij door de gemeente met blijdschap weer in haar midden te worden opgenomen (Luc. 15).
29. Ook ambtsdragers die weigeren zich van een zonde te berkeren, kunnen niet gehandhaafd blijven. Beschuldigingen tegen hen behoren echter nooit zonder deugdelijk bewijs aanvaard te worden (1 Tim. 5:19).

Dit is m.i. wat het Nieuwe Testament over de structuur, de organisatie van de gemeente aan grondregels geeft. E.e.a. kan eventueel op enkele punten nog wel aangevuld worden. Maar ik dacht dat met deze regels het stramen wel gegeven was. Deze regels dienen als richtlijnen voor het leven der gemeenten. En het verdient aanbeveling daarnaast geen uitgewerkte organisatie-vorm, zoals b.v. de D.K.O., op de gemeenten te leggen en elkaar aan zo'n uitgewerkte vorm te gaan binden. Waarom dat geen aanbeveling verdient, staat in stelling VII.

VII. *Een gefixeerd en in een K.O. vastgelegd organisatorisch kerkverband moet vanuit het Nieuwe Testament problematisch worden gesteld, omdat het ongewild maar niettemin onvermijdelijk de gemeenten van Christus onderhorig maakt aan een door mensen ontworpen superstructuur, die in het Nieuwe Testament niet geboden wordt.*

Een K.O. is een superstructuur van menselijke makelij die de gemeenten van Christus in een organisatie-kader dwingt en hen daar min of meer op vast spijkt. Een K.O. verwordt AUTOMATISCH tot een menselijke inzet die over de gemeenten gaat heersen en zo de doorwerking van het Evangelie gaat belemmeren. Dat is natuurlijk niet de bedoe-

ling van een K.O. Dat wil ik graag met alle nadruk verklaren. De bedoeling van het opstellen en het gezamenlijk aanvaarden van een K.O. is bijzonder sympathiek. De bedoeling is elkaar te helpen, elkaar te dienen. Er zit ook een brok zorg achter voor de veiligheid van de gemeenten en voor het voortbestaan van de kerken. Ik proef dat ook bij prof. Kamphuis b.v., als hij verklaart dat kerken buiten een kerkverband op de duur niet kunnen bestaan. Ze ebben weg, naar zijn woorden. Ik wil er graag van uitgaan dat het hem gaat om het welzijn van de kerken, wanneer hij stelt dat een organisatorisch kerkverband nodig is om de kerken te laten voortbestaan. Die zorg is op zichzelf sympathiek. Maar ik vind het, religieus gezien, een bezorgdheid van de heidenen, die door hun bezorgdheid proberen een el tot hun lengte toe te doen. Christus beschermt zijn kerk door zijn Woord en Geest. Dat vindt men, wanneer men zich laat beheersen door die bezorgdheid, uiteindelijk te riskant. Wanneer de kerk alleen maar is aangewezen op Gods Woord en de Geest van Christus, kan het volgens deze gedachtengang niet anders of die kerken ebben weg. Om dat te voorkomen heb je een K.O. nodig als een zwemvest dat de gemeenten voor verdrinken moet bewaren.

Als Petrus nu eens een zwemvest aangehad had, toen hij over het water liep, had hij niet zo in doodsangst hoeven te schreeuwen: Heer, red me. Dan had hij wel wat op dat zwemvest kunnen vertrouwen. Zo gaat ook een K.O. als een zwemvest functioneren. Als je dat zwemvest maar aan hebt, is het gevaar om te verdrinken veel kleiner geworden.

Nog eens: dat doet heel erg sympathiek aan. Daaruit spreekt dat men hart heeft voor de gemeente van Christus. Maar religieus gezien is het niet in de haak. Tijdens een gesprek in Z.-Afrika over de toekomst van de Zoeloekekerkjes in Natal, zei iemand eens: je moet zorgen dat die vrucht blijft. Dat kon volgens hem alleen maar als deze kerkjes werden opgenomen in het organisatorische verband van de Vrye Geref. Kerken in Z.-Afrika. Als Christus spreekt over vrucht dragen en over het blijven van die vrucht, dan zegt Hij: ge moet in MIJ blijven. Maar men maakt daarvan, dat men in het vrijgemaakte kerkverband moet blijven om vrucht te dragen.

Ik hoop dat u met mij inziet, dat het een uiting is van kleingeloof als men stelt dat een kerkelijke organisatie à la D.K.O. noodzakelijk is om de kerken boven water te houden. Het is een uiting van de vrees dat Christus het met zijn Woord en Geest niet kan redden. Praktisch komt het dan hier op neer, dat men zegt: Christus vergadert en onderhoudt zijn kerk door ZIJN Woord en Geest en door ONZE D.K.O.

Hoewel men dat natuurlijk niet bedoelt, komt het toch neer op een in gebreke stellen van Christus. Dan heeft Hij nl. in zijn Woord niet genoeg gegeven om zijn kerk te bewaren en dan moeten wij dat verzuim van Christus goed maken.

Nu is het natuurlijk helemaal niet waar, dat een K.O. in werkelijkheid een zwemvest is. Door bezorgd te zijn KUNNEN we geen el aan onze lengte toedoen, ook niet aan onze kerkelijke lengte. Als het Woord van Christus wordt losgelaten, houdt een D.K.O. ons niet meer boven water. Ons leven en ons welzijn als kerken ligt in Christus en in zijn Woord. En de reformaties in de loop van de kerkgeschiedenis zijn ook niet ontstaan dankzij het organisatorisch kerkverband, maar altijd ondanks de kerkelijke organisatie. In de praktijk blijkt dat die kerkelijke organisaties — ondanks alle goede bedoelingen waarmee ze in het leven geroepen zijn — uiteindelijk geen zwemvest zijn, maar een zak, verzaard met stenen en stukken lood, waarin de kinderen van God worden verdronken.

Een K.O. wordt AUTOMATISCH een belemmering voor het doorwerken van het Evangelie. Dat kan niet anders. Dat is m.i. gegeven met het feit, dat men elkaar aan dit menselijke bouwsel gaat binden en dan gaat opereren met de stelling: uw ja zij ja. Daardoor is elke nieuwe reformatie, elk zich opnieuw oriënteren op de Schrift eigenlijk bij voorbaat afgesneden.

Het zal u duidelijk zijn, dat ik vanuit deze stellingname ook een gereviseerde D.K.O. geen oplossing acht. Sleutelen aan een kerkorganisatorische apparatuur geeft geen oplossing. We moeten alle self-made zwemves-

ten maar uittrekken en in het geloof, ziende op Christus, op het water wandelen zonder onze eigen zekerheden. De Nieuwtestamentische richtlijnen die Christus ons gegeven heeft, moeten ons genoeg zijn.

VIII. *Uiteraard zal het samenleven en het onderling hulpbetoon van gemeenten van Christus wel eens zekere vormen van organisatie vereisen. Door het ontbreken van Nieuwtestamentische voorschriften bestaat er hierbij een grote mate van christelijke vrijheid. Deze vormen behoren echter flexibel en incidenteel te blijven. Ze dienen ruimte te laten voor een andere aanpak.*

Er moet natuurlijk in de gemeente van Christus wel eens georganiseerd worden. Om een voorbeeld te noemen: Dit congres in Lage Vuursche heeft heel wat organisatiewerk gekost. Ik denk ook aan onderlinge financiële hulpverlening, zendingswerk, gemeentevergaderingen en zo kan ik nog wel een poosje doorgaan.

Het gaat me dan ook niet tegen het organiseren. Ik zou haast zeggen: integendeel. Het gaat me juist om een grote verscheidenheid in dit opzicht. Ik ben er wel op tegen dat we een kerkorganisatorisch patroon gaan vastleggen als een bindend systeem, als een superstructuur, die vanzelf een sacraal karakter krijgt omdat ze door kerkelijke vergaderingen aangenomen wordt. Maar het gaat me niet tegen praktische organisatie. Die praktische organisatie behoort praktisch te zijn en incidenteel, d.w.z. afgestemd op het doel dat men zich stelt. Als dat doel bereikt is, kan die organisatie wegvallen. Je hebt natuurlijk ook wel eens wat meer duurzame organisaties nodig. Ik denk b.v. aan samenwerking t.a.v. de zending. Dat is eigenlijk een mooi en duidelijk voorbeeld van wat ik bedoel. Aanvankelijk was ook de samenwerking t.a.v. de zending iets dat onder de K.O. viel. Er was een K.O.-artikel dat dan weer verwees naar een Zendingssorde. Momenteel is dat artikel vervallen en ook die Zendingssorde is afgeschaft. We hebben nu ruimte t.a.v. die praktische organisatorische samenwerking voor een verschillende aanpak. En daar wordt ook in de praktijk gebruik van gemaakt. De kerken van Haarlem en Kampen hebben b.v. een heel andere aanpak dan de kerk van Leerdam. Je kunt t.a.v. deze verschillende methoden je voorkeuren hebben, ook bezwaren aanvoeren. Maar het punt is, dat niemand bij voorbaat aan één bepaald systeem gebonden is. Er is ruimte voor een verschillende aanpak.

Wanneer het nodig is te organiseren, laat die organisatie dan zakelijk blijven en flexibel. Men gunne elkaar de ruimte om het ook eens anders te gaan doen. Maar nog eens: laten we dan niet weer die hele rompslomp van meerdere vergaderingen op onze nek nemen. Laten we ook geen nieuwe blauwdruk van een landelijke organisatie gaan leggen naast alle organisaties die er al zijn, niet nog eens een nieuwe organisatie die principiële niet van de reeds bestaande verschilt. Want dat kan niet meer, zeker vandaag niet. We kunnen het ons niet meer veroorloven weer op dezelfde voet verder te gaan, als we tenminste met God in de pas willen blijven.

God is vandaag de kaarten opnieuw aan het schudden. Ik hoop dat we dat in de wereld waarin wij vandaag leven, allemaal zien. Ik hoop dat we niet zo zeer in een kerkelijk ghetto leven, dat we daar geen oog voor hebben. God blaast vandaag in alle kerkelijke superstructuren. Er zijn gigantische aardverschuivingen aan de gang in de christelijke wereld en daarbuiten. Ik zou willen vragen: verstaan we de tekenen der tijden? Ik denk vaak dat we er toch blind voor zijn.

Ik herinner me nog goed hoe ik dat ervaren heb in Z.-Afrika. Je deed daar zendingswerk en je werd daarbij geconfronteerd met de reële macht van de satan die zich daar vaak op brute wijze manifesteerde. En intussen las je ook nog de kerkelijke pers uit Nederland. De ene week las je: Foei, die mensen in Breda; ze hebben zo maar een artikel uit de K.O. overtreden. De volgende week las je in een ander blad: Vlak a.u.b. de mensen in Groningen-Zuid ook niet uit, want die hebben ook zo maar een artikel van de K.O. over-

treden. Wanneer je dat las, greep je naar je hoofd en vroeg je je af: Wat zijn we toch eigenlijk aan het doen? Wij stoppen hele brokken van onze energie in het vechten over K.O.-artikelen, terwijl er zoveel belangrijker zaken aan de orde zijn.

Het deed je denken aan de discipelen tijdens de eerste avondmaalsviering in de paaszaal in Jeruzalem. Wat was dat een indrukwekkend ogenblik. Er gebeurde daar iets ontzaglijks. Het was er geladen met de spanning van Gods grote daad, dat Hij zijn eigen Zoon ging opofferen voor ons. Op dat ogenblik weten de discipelen niets beters te doen dan met elkaar te kibbelen over de vraag wie van hen toch wel de meeste is. Alsof dat nu het belangrijke punt was! Over een paar uur zouden ze allemaal hals over kop vluchten voor hun leven. Dan blijkt dat hele probleem zinloos te zijn.

Dat komt vandaag nog voor. Er gebeuren vandaag grote dingen. De revolutie komt op ons af als een springvloed. Kerkelijke muren en kerkelijke systemen kraken overal om ons heen aan alle kanten. Hier en daar vind je gelukkig ook een nieuw ontdekken van de Schrift. Het is verbazingwekkend — daar moeten we eens op letten — hoe ontzaglijk veel bijbels en uitgaven van het Nieuwe Testament er vandaag verkocht worden. Misschien is de bijbel nog nooit zo'n grote bestseller geweest als vandaag. Temidden van deze enorme ontwikkelingen staan wij in onze gemeenschap. En wij kibbelen nog steeds en houden ons nog steeds bezig met de vraag wie van ons toch wel de echte vrijgemaakte kerk is en wij schrijven onze bladen nog steeds vol over de wandaden van de synode in Hogeveen. Het schijnt dat wij niet beroerd, niet geraakt worden door wat er om ons heen gebeurt. En dan vraag je je af: Hoe lang zal het nog duren voordat die vloedgolf ons bereikt en we als verschrikte kippen naar alle kanten uiteen gaan stuiven?

Het kookt en het gist. Ook in onze eigen kring. Het begint ook in onze eigen gemeenten te komen. Ook daar komen mensen die het niet meer weten, die het zicht op God kwijt raken en die hun houvast kwijt raken. Die vang je niet op met een restauratie van een kerkelijke organisatie.

Die mensen zijn er in nog groter getale buiten onze kring. Ze zoeken. Ze zijn door die aardverschuivingen in een vacuum terecht gekomen. Ze zijn erdoor ontheemd. Voorzover ze uit kerken afkomstig zijn, hebben ze vaak gemerkt dat ze daar niet meer waren dan een nummer, een naam in een kaartenbak. Ze zijn opgebotst tegen kerkelijk formalisme, kerkelijke bureaucratie, tegen wetten die we zelf hebben gemaakt, K.O.-artikelen, synode-besluiten. Zo hebben ze de kerk gezien. Laten we terwille van hen, terwille van onze eigen toekomst, het proberen te doen zonder een zwemvest van eigen kleur en eigen makelij. Laten we het wagen met Christus en met zijn Woord alleen.

REDACTIONEEL

Dit nummer heeft een bijzondere samenstelling. Het bevat de tekst van de referaten van de dienaren Janssen en Van den Berg, gehouden in het najaar 1969 te Lage Vuursche.

Omdat plaatsing achter elkaar en dan nog in gedeelten veel verloren zou doen gaan van de mogelijkheid te vergelijken en te toetsen, is vrijwel heel dit nummer aan het onderwerp gewijd: de zin en de onzin van het kerkverband.

Twee maal in de 25 jaar heeft men het kerkrecht dat we hadden verkracht.

Het wordt inderdaad tijd te gaan zinnen op de mogelijkheden die er zouden zijn om dat in de toekomst te voorkomen.

Het gevolg van één en ander is dat U vertrouwde rubrieken mist. Ik hoop dat U ons dat voor één keer niet kwalijk zult nemen.

A.

RECHT voor ONRECHT

een verhandeling over het stemrecht van de zusters in de gemeente des Heren.

(3)

Na het praeludium van Genesis 1 volgt dan een gedetailleerde mededeling van de schepping van het vrouwelijke deel van de mens.

Genesis 2:18: „En God zeide: Het is niet goed, dat de mens (de man) alleen zij. Ik zal hem een hulp maken, **die bij hem past**. (Statenvertaling: als tegen hem over zij; d.w.z. in geslacht. Anders! het tegenovergestelde van het mannelijke geslacht. Ze moeten bij elkaar passen! Twee mannelijke mensen passen voor de vermenigvuldiging niet bij elkaar. De Engelse vertaling heeft: een hulp geschikt voor hem. In de spreektaal zegt men wel eens een hulp tegenover hem, met de bedoeling, dat de vrouw, die dan geschapen wordt tegenover hem, onderdanig is aan de man. Maar dat is niet juist!)

En dan volgen de verzen 21 en 22, waarin vermeld wordt de wijze, waarop de vrouw geschapen werd. Anders dan de man, op andere wijze.

Maar als een gelijkwaardige hulp.

Zien ondergeschikte.

Zij is niet de dienstwillige dienaar van de man.

Neen, zij is zijn **hulp**. Dat wil zeggen: zij zal hem hebben te helpen bij de uitvoering van de taak, die God de mens (niet de man alleen) heeft opgelegd. De opdracht is gegeven **nadat** de vrouw is geschapen.

De opdracht is aan hen **samen** gegeven. Gen. 1:28. In onze tijd zouden wij zeggen, dat het een team moest zijn. Beiden hebben elkaar nodig. Geen van beiden kan het werk alleen af.

Er is geen heerschappij van de man over de vrouw.

Samen hebben zij heerschappij. Gen. 1:28 „vervult de aarde en onderwerpt haar, **heerst** (met een t. d. i. meervoud, gesproken tot meer dan één persoon) over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over al het gedierte, dat op de aarde kruipt.”

In Psalm 8 lezen we:

„Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en het menskind, dat Gij naar hem omziet? (vers 3)

Gij doet **hem** (de mens, mannelijk en vrouwelijk) heersen over de werken Uwer handen? (vers 7)

De man is de koning, de vrouw de koningin.

Ds. Vonk zegt hiervan (V.L. 1a bldz. 90) „Tengevolge van deze bijzondere wijze van scheppen kon de mens nu worden belast met een unieke opdracht. Zoals men in een gezant zijn zender dient te eren en zoals de majesteit der vorsten geëerbiedigd wordt in hun stadhouders, zo schiep God de mens bepaald daarom naar Zijn beeld, opdat Hij aan die mens de heerschappij zou kunnen opdragen over al Zijn aardse schepselen.”

DE EERSTE ZONDE

Maar dan volgt **Genesis 3**. De eerste zonde. De mens kwam in opstand tegen God. Wilde als God zijn. Meer dan Zijn beeld zijn.

En dan worden beiden gestraft.

Genesis 3:16: Tot de vrouw zeide Hij: „Ik

zal zeer vermeerderen de moeite Uwer zwangerschap; met smart zult gij kinderen baren en naar Uw man zal Uw begeerte uitgaan, en hij zal over U heersen.”

Wat dat begeren betreft. De vrouw zal de neiging om gemeenschap met de man te zoeken niet kunnen onderdrukken. Zelfs de zwaarigheid van de zwangerschap zal haar daarvan niet kunnen terughouden.

Wat betreft de heerschappij van de man over de vrouw: Genesis 3:16 zegt het ons duidelijk. De vrouw wordt van een gelijkwaardige hulp (Gen. 2:28) gedegradeerd tot onderdaan van de man.

Maar daarmee wordt de scheppingsopdracht **niet opgeheven**, maar **wel verzwaaard**.

Men moet het goed in de gaten houden en de Schrift geschikt lezen. Aan de **man wordt niet opgedragen heerschappij over de vrouw te oefenen**.

Adam wordt hier niet toegesproken maar **Eva**.

Adam wordt wel toegesproken, maar om hem **zijn** straf, die verschilt met die van Eva, bekend te maken.

Het gaat bij hetgeen de Here tot Eva zegt **niet over de taak van Adam**, maar over het **lot van Eva**.

In Genesis 3 wordt geen huwelijksprogramma ontworpen!

De bedoeling van de toespraak tot Eva is: Dat komt er nu van!

Daarom is hetgeen in het huwelijksformulier staat: „deze ordinantie Gods zult gij niet wederstaan” helemaal onjuist.

Het gaat niet over een ordinantie, maar over een straf, een vloek.

God heeft bedoeld, dat de eis blijft zoveel mogelijk de ideale verhouding van de gelijkwaardige hulp te benaderen.

De vrouw mag het mogelijke doen om de gevolgen van de zonde te temperen.

Hiervan gewaagt het huwelijksformulier wel. We lezen daarin: „door oprechte liefde verbonden **elkander** (d.w.z. de een aan de ander en de ander aan de een) trouw helpen en bijstaan in **alle** dingen”.

We kunnen concluderen:

Dat de vrouw geen menselijk wezen is van lager orde, maar een gelijkwaardige helpster van de man.

En als dat zo is op het terrein van de schepping, dan ook op dat van de **her-schepping**, de Kerk.

Weet men wat de vloek over Eva is?

Dat is het beginsel, de zonde roept om straf!

Ik haal maar weer aan, wat Ds. Vonk hierover zegt.

„De Here heeft de weg naar de uiteindelijke executie, de doorstraf niet kort gehouden. (eigenlijk moest de doodstraf onmiddellijk worden uitgevoerd, v.R.)

De Here heeft de weg geplaveid met de harde stenen van zware arbeid in het zweet des aanschijns. En naast Adam ging Eva geen minder moeilijke weg. Haar zouden zwangerschapssmart en verdrukking wachten.

Zo zou tenminste de regel zijn. Bovendien: „Hij zal over U heerschappij hebben”. Let wel, dat laatste heeft de Here **voorzegd, niet bevolen**. Wanneer het huwelijksformulier tot onze bruidjes zegt: „En na de val heeft God tot Eva en in haar tot het ganse vrouwelijke geslacht gesproken: Tot Uw man zal Uw begeerte zijn en hij zal over U heerschappij hebben. **Deze ordinantie Gods zult gij niet wederstaan, maar veel meer het gebod Gods gehoorzaam zijn**”, is daar dus een misverstand aan het woord. Het is helemaal geen instelling Gods, dat mannen over vrouwen zullen heersen. Neen, de Here zag in de toekomst en zag daarin over vele dochteren Eva's veel leed nederdalen. En dat deelde de Here toen mede. Maar Zijn gebod, Zijn wens, was dat natuurlijk absoluut niet. Een man mag gerust zijn vrouw liefhebben en verzorgen als zijn eigen lichaam. De Apostel leert ons, dat God dat **wel** bevolen heeft. Ef. 6:22”.

Nog iets.

In de Kerk zijn er niet echtgenoten, zij zijn er niet als man en vrouw, maar als broeder en zuster. De zoon is er niet als zoon, maar als broeder. Het deelnemen van de zoon aan de verkiezing is geen vergrijp tegen het ambtelijk gezag van de vader. In de Kerk is hij onafhankelijk van de vader.

Zo ook de zusters. In de Kerk zijn ze onafhankelijk van haar man (echtgenoot). Zelfs de kinderen zijn dat. Als er b.v. gecollecteerd wordt, dan geeft de man niet als hoofd van het gezin, maar allen, vader, moeder en de kinderen geven elk afzonderlijk. Ze zijn allen broeders en zusters, groot en klein.

Dat was het Oude Testament, het oude verbond.

DAN NU HET NIEUWE TESTAMENT, HET NIEUWE VERBOND

Van het profeteren der vrouwen gesproken.

In Matth. 27 wordt ons duidelijk verteld, dat de vrouwen van de opstanding des Heren hebben geprofeteerd. Zelfs in opdracht van de Here zelf. Verzen 6, 7, 8 en 10.

En wat te denken over de Pinksterrede van de Apostel Petrus als hij de profeet Joël citeert.

„En het zal zijn in de laatste dagen, zegt God, dat Ik zal uitstorten van mijn Geest op **alle** vlees;

en uw zonen en uw **dochters** zullen profeteren,

en uw jongelingen zullen gezichten zien, en uw ouden zullen dromen dromen:

ja, zelfs op mijn dienstknechten en mijn **dienstmaagden** zal Ik in die dagen van mijn Geest uitstorten en zij zullen profeteren”.

Profeteren is het Woord Gods verkondigen.

Maar we zouden het niet hebben in dit beoog over de vrouw in het ambt, maar over het stemrecht der zusters.

Moeten zij daarvan uitgesloten blijven?

We slaan **Handelingen 1** op en wel bij de verkiezing van de 12e Apostel.

Daar waren niet alleen mannen aanwezig, maar ook vrouwen. Hand. 1:14.

Enkele teksten uit Handelingen:

Hand. 1:14. Deze allen waren eendrachtig volhardende in het gebed, met de vrouwen, waaronder Maria, de moeder van Jezus, en met Zijn broeders.

Hand. 1:15. ... er was een schare bijeen van ongeveer 120 personen. Personen wil dus niet zeggen, enkel mannen. Daar moeten ook vrouwen bij geweest zijn. Want

Hand. 2:1 zegt: En toen de dag van het Pinksterfeest aangebroken was, waren **allen tezamen** op dezelfde plaats bijeen.

Hand. 2:4. Allen vervuld met de Heilige Geest.

De Geest is toch zeker ook uitgestort

op de vrouwen.

Grosheide zegt hiervan (van Hand. 1 : 15) Wij zullen goed doen met hier een vergadering te vinden van het gehele te Jeruzalem aanwezige aantal discipelen, **mannen en vrouwen**. Zie ook vers 17. Juist op het Pinksterfeest was er een godsdienstige bijeenkomst.

Allen kan niet alleen de Apostelen zijn.

Hand. 2 : 1-15. Uit deze pericop blijkt, dat de **gehele gemeente** bijeen was en zij, de gehele gemeente, werd onder grote tekenen vervuld met de Heilige Geest.

Als er in de Schrift gesproken wordt van **schare** van 120, dan zijn daar ook vrouwen bij.

Ze waren **allen** eendrachtelijk bijeen... met de vrouwen.

Dan, wanneer de Apostelen zich richten tot de **enkele gemeente**, spreken ze ze steeds aan met „broeders”. Romeinen 1 : 13: doch ik stel er prijs op broeders, enz. Romeinen 7 : 1: Of weet gij niet, broeders, enz. Romeinen 10 : 1: Broeders, de begeerte mijns harten en mijn gebed om hun behoud gaan tot God uit. **Zij**, de Apostelen, bedienen zich niet van de aanspraak „broeders en zusters”.

Dat doen **wij** wel. We gaan zelfs zover, dat we in onze dagelijkse omgang de vrouwen voorop stellen en spreken van „dames en heren”. De Apostelen gebruiken alleen de aanspraak „broeders”. Goed beschouwd een Oosterse gewoonte.

Maar bewijst dat, dat de zusters moeten zijn uitgesloten?

Neen, toch!

Vers 26 van Handelingen 1 zegt: En hij werd met **gemene** (algemene) stemming tot de 11 Apostelen gekozen.

Nog enkele teksten.

Hand. 1 : 26. En zij gaven hun loten en het lot viel op Matthias en hij werd met **aller** instemming onder de 11 Apostelen opgenomen.

Hand. 6 : 2. De twaalf riepen de gehele vergadering der discipelen bijeen. Grosheide zegt: Zij roepen de **gehele gemeente** (dus met de vrouwen, die waren toch ook discipelen, v.R.) bijeen, waaruit blijkt, dat de twaalf de zaak belangrijk achtten. Het is niet zo gemakkelijk te zeggen, hoe we ons die vergadering der gehele gemeente hebben voor te stellen. De kerk telde vele duizenden leden, 4 : 4 horen we reeds van 5000 leden en sinds zijn er nog vele bijgekomen.

In Handelingen vinden we de aanstelling van de 7 diakenen. Vers 5: En dit voorstel vond bijval bij de **gehele** menigte. Zeg maar de **gehele gemeente**.

En **zij**, dat is de **gehele gemeente** kozen Stephanus enz. enz.

Waren daar geen vrouwen bij?

De gemeente, ook toen, bestaat en bestond toch uit mannen **en vrouwen**?

In Handelingen 15 wordt eveneens van de **Gemeente** (vers 3) gesproken.

Vers 4: „Te Jeruzalem aangekomen worden ze door de **Gemeente** enz. ontvangen.”

Vers 12: „De **gehele vergadering** werd stil”.

En dan vers 22: „Toen besloten de Apostelen en de oudsten met de **gehele Gemeente** enz.”.

Dus ook de zusters!

Op Vrijdag, 6 Maart, mogen wij D.V. met onze Ouders en Opa en Oma

R. VERBEEK

R. VERBEEK-HOSMAR

de dag herdenken, waarop zij 40 jaar geleden getrouwd zijn.

Hun dankbare kinderen en kleinkinderen Durban (S.-A.):

W. Verbeek

Th. Verbeek-Demôt

Pretoria (S.-A.):

Joh. I. Verbeek

D. Verbeek-van Dijken

Reinder

Bart

Roesieke

Tjardy

Pretoria, Mrt 1970

5 Gisela Court.

Vos-sstraat

Sunny-side.

Het bestuur van de Chr. Vereniging voor Gezondheidszorg „Helpt en Steunt Elkander” te Bunschoten-Spakenburg, aangesloten bij het Oranje Groene Kruis, vraagt in verband met een ontstane vacature, met ingang van 1 mei a.s. een

VOLLEDIG BEVOEGDE

WIJKVERPLEEGSTER

Prot.-chr. levensbeschouwing.

Geboden wordt:

werkkring in eigen wijk;

goede weekend- en vakantieregeling; salaris en pensioen volgens rijksregeling;

vergoeding voor gebruik eigen voermiddel;

voor woongegelegenheid wordt gezorgd.

Sollicitaties en/of verzoeken om inlichtingen aan het bestuur der vereniging, p/a Groen van Prinsterersingel 19 te Spakenburg. Telef. 03499-2048.

„Scholen met de Bijbel”

te Emmeloord

Op onze kleuterscholen zijn de volgende vakatures:

a. Hoofdleidster

5e kleuterschool

De benoeming gaat in per 1 aug. 1970.

Kerkelijke richting bij voorkeur: Chr. Geref., Geref. Vrijg., Geref. Gem.

b. Leidster

aan de kleuterschool „De Springplank”

De benoeming gaat direkt in. Kerkelijke richting als onder A.

Sollicitaties te richten aan sekr. A. J. Reussing, Reydersant 38, Emmeloord.

Wie wil

CORRESPONDEREN MET SERIEUS MEISJE

24 jaar.

Oosten des lands.

Brieven onder nummer 27270 bureau van dit blad.

DE WEDERKOMST VAN CHRISTUS

Wanneer, hoedanig en waartoe?

door H. W. den Haring, gevolgd door Israël het unieke volk en Israël en de Kerk.

Prijs f 1,50.

Uitgave Comité tot verbreiding van de Waarheid der Schriften. Giro 346974, Rotterdam. Administratie Raephorststraat 20b, Rotterdam.

Nette eenvoudige jongeman 27 jaar zoekt

SERIEUZE KENNISMAKING

met net eenvoudig meisje.

Brieven onder nummer 28270 aan het bureau van dit blad.

Katwijk aan Zee

Voor vakantie te huur

onze

RUIME WONING

6 slaappleaatsen plus 1 kinderbed. ± 700 meter van het strand.

Tel. 0 1718 - 4324.

Voor vakantie in **ARNHEM** aangeboden,

gedeelte van herenhuis met alle comfort en grote tuin,

3 minuten van zwembad en zeer geschikt voor mooie dagtochten, voor 4 à 5 personen vanaf half mei.

Het gehele huis is te huur van 11-25 juli.

Inlichtingen 0 85 - 420062.

DONDERDAG 5 MAART D.V.

spreekt

Ds. J. Verkade van Groningen-Noord

over ⁶
66

getallensymbolen in Openb. 13.

De vergadering vindt plaats in gebouw „t Haantje”, Kuiperstraat 27 te Spakenburg.

Aanvang 8 uur.

Er is gelegenheid tot het stellen van vragen.

TE HUUR

IN DE KOP VAN OVERIJSEL

dicht bij bos, kerk, ± 6 km van Giethoorn, een

vrijstaande woning

met grote tuin-terras en garage, ± 5 slaappleaatsen, warm water aanwezig, met badkamer; periode 10-7 t.m. 24-7.

Brieven onder nummer 29270 bureau van dit blad.

GERO-ZILVIUM

AVONDMAALSTELLEN

DOOPBEKKENS

Fa. den Hengst

Slotlaan 224-226 - Zeist - Tel. 03404-11298

Inkoop van boeken

Gehele bibliotheken en kleine(re) partijen.
Taxaties voor verzekeringen enz.

TON BOLLAND

(beëdigd taxateur)

v/h H. A. van Bottenburg N.V.

Prinsengracht 493, Amsterdam, Tel. 020 - 221921